ZARAZA- ”DEMON DIN VIS, CARE TULBURĂ ȘI MINTE”

PUSKÁS-BAJKÓ Albina
”Petru Maior” University of Tîrgu Mureș

Abstract: Zaraza, the courtesan who never falls in love. The ones who could have her for a night could enter the intimacy of her bed, but never had a chance at entering her heart. She strayed from her principles only once - in the summer of 1944 when she fell head over heels in love with Cristian Vasile, the only man who charmed her with his voice and songs: ”Ramona”, ”Light a cigarette”, "Nuşa", "Nunuţo", "I love the woman", "No!", "I did some foolish things for you", "A single star faded for you in the sky", "When the moon appears in the skies", "Lie to me", "Take me away again", "What would you like me to write to you?", "Why did you tell me you loved me?", "Why are you looking at me?", "Ilona", "Your eyes have charmed me" etc. Next to Zavaidoc, Jean Moscopol, Gion and Ion Pribeagu, the singer Cristian Vasile was a great personality of his era, becoming the king of popular music. He was a symbol of masculinity among his generation of singers, due to his presence on stage and his unique voice. ”God gave him an absolutely wonderful voice and fascinating stage skills. He was the ideal artist for many ladies from the period between the two world wars. His presence was magnetic, anywhere he was. The moment he appeared, all was quiet and everyone was listening. Mr. Cristian Vasile was singing”

Keywords: the „Gypsy woman”, femme fatale, witch, Little Paris, tangos, Cristian Vasile

Zaraza-când auzim acest cuvânt, ne vin în minte mai multe lucruri deodată, ea fiind titlul unui cântec interpretat de Cristian Vasile, unul dintre cele mai faimoase tangouri ale anilor interbelici din București, în stilul romanțelor tipice pentru epocă. Textul cântecului ne arată deja de la început toate elementele care vor contribui la alcătuirea mitului unei fete misterioase, voluptuoase, care poate nici nu a existat vreodată. Primele două rânduri ne-o arată ce pe o viziune nocturnă în natură, sugerând inocența, dar și pericolul iminent, deoarece nicio femeie respectabilă a vremii nu ar fi apărut singură seara într-un parc:

”Când apari, señorita, în parc pe-nserat

Curg în juru-ți petale de crin.”[1]

Următorul rând o arată ca o pe femeie pătimașă și păcătoasă, o revoluționară între femei, care a avut multă experiență în dragoste, fapt dovedit de pluralul ”patimi” și ”luciri”:

”Ai în ochi patimi dulci și luciri de păcat,”[2]

[1] *Zaraza*, text de Ion Pribeagu, muzica: Benjamin Tagle Lara, https://ro.wikipedia.org/wiki/Zaraza#Zaraza_.C3.AEn_literatur.C4.83_.C8.99i_film, accesat pe 14.07.15
[2] idem

Urmează trei rânduri care ne-o descriu în toată ființa ei carnală și atrăgătoare pentru privirile bărbaților din preajmă, irezistibil de frumoasă și erotică:

”Și ai trupul de șarpe felin.

Gura ta e-un poem de nebune dorinți,

Sânii tăi un tezaur sublim.”[3]

Deja o putem vedea ca pe un demon dar și un înger în același timp, o ambiguitate dilematică în mentalul bărbaților martori la plimbarea ei în parc:

”Ești un demon din vis, care tulburi și minți,

Dar ai zâmbetul de heruvim.”[4]

Bineînțeles, pretendentul vrea să știe câți au iubit-o înaintea lui, fiind conștient de faptul că și el își va pierde mințile din cauza ei, nebunia lui culminând în moarte:

” Vreau să-mi spui, frumoasă Zaraza,

Cine te-a iubit?

Câți au plâns nebuni pentru tine,

Și câți au murit?

Vreau să-mi dai gura-ți dulce, Zaraza,

Să mă-mbete mereu.

De a ta sărutare, Zaraza, vreau să mor și eu!”[5]

Zaraza nu face referire numai la cântecul respectiv, dar și la una dintre cele mai faimoase prostituate ale vremii, numite și podărese, deoarece își atrăgeau clienții pe podurile dâmbovițene din capitală. În povestea lui Mircea Cărtărescu, *Zaraza,* sau Zarada (cuvânt ce înseamnă ”minunată” în țigănește) era nelipsită din localurile de noapte bucureștene, unde a devenit centrul atenției datorită erotismului ei irezistibil oricărui bărbat. Dacă cercetăm puțin

[3] ibidem
[4] ibidem
[5] *Zaraza*, text de Ion Pribeagu, muzica: Benjamin Tagle Lara, https://ro.wikipedia.org/wiki/Zaraza#Zaraza_.C3.AEn_literatur.C4.83_.C8.99i_film

mai mult, vom vedea că *zaraza* înseamnă de fapt *bou,* despre care și cânta romanța originală din Uruguay.

”-Cum adică Zaraza?!(...)

- Sună așa, puțin exotic, trebuie să recunoști, prietene, râde el.

-Dar e numele unui bou...

-Nu, nu, nu e chiar numele boului, e un alint!

-alint, nealint, așa îl strigă pe bou.Ori, noi facem cântecul ăsta despre o femeie fatală, nu despre o bovină, fraților!”[6]

Zaraza se mai referă la curtezana care nu se îndrăgostește niciodată. Cei care aveau șansa să o aibă pentru o noapte, pătrundeau în intimitatea patului ei dar niciodată în inima ei. O singură dată s-a abătut de la principiile sale-în vara anului 1944, când s-a îndrăgostit nebunește de Cristian Vasile, singurul bărbat care a vrăjit-o pe ea și nu invers, cu vocea și cântecele lui nemuritoare: *”Ramona”, ”Aprinde o țigară”, ”Zaraza”, "Nuşa", "Nunuţo", "Iubesc femeia", "Nu!", "Pentru tine am făcut nebunii", "Pe cer s-a stins o singură stea", "Pe boltă când apare luna", "Minte-mă!", "Aprinde o ţigare", "Cărăruie, du-mă iar", "Ce vrei să-ţi scriu?", "De ce mi-ai spus că mă iubeşti?", "De ce te uiţi la mine?", "Ilona", "Ochii tăi m-au vrăjit"*[7] etc. Alături de Zavaidoc, Jean Moscopol, Gion și Ion Pribeagu, cântărețul Cristian Vasile era o mare personalitate a vremii, devenit regele neîncoronat al muzicii ușoare. Era un simbol al virilității din genrația sa de ”guriști”, prin prezența lui scenică, dar și prin vocea unică, ce-l caracteriza: "i-a dat Dumnezeu un glas absolut admirabil şi o prezenţă scenică fascinantă. Era idealul de artist pentru multe damicele, domnişoare din perioada interbelică. Prezenţa lui oriunde era magnetică. În momentul în care apărea se făcea liniște și se asculta. Cânta domnul Cristian Vasile"[8]

Chiar dacă *Zaraza,* cântecul s-a adeverit a fi un plagiat, noi ne putem bucura de un șlagăr imposibil de uitat, care ne aduce aminte de iubiri interzise sau femei frumoase, sau Bucureștiul, micul Paris, un oraș ce se transorma tocmai în momentul de glorie al lui Cristian Vasile, într-un oraș cosmopolit care a primit o aură aparte tocmai datorită personalităților din

[6] Andrei Ruse, *Zaraza*, Polirom, București, 2014, p. 108
[7] Elise Stan, *Savoarea cântecului*, pe http://jurnalul.ro/editie-de-colectie/cristian-vasile/savoarea-cantecului-319296.html , acesat pe 13.07.15
[8] Mihai Ştirbu, pe http://jurnalul.ro/editie-de-colectie/cristian-vasile/o-epoca-319294.html, accesat pe 13.07. 15

poveștile noastre. Viața pulsa în veritabila capitală europeană, unde Cristian avea să devină cel mai mare diseur. Misterul din jurul lui este de fapt misterul orașului, un mister al tangoului senzual, un dans ireal, ca apariția poveștii Zaraza pe buzele admiratorilor și admiratoarelor marelui cântăreț. Dansul și cântecele sunt în general răscolitor și înduioșător, dar *Zaraza,* melodia, la fel ca figura femeii din cântec a provocat o isterie printre fanii cântărețului, care și-au țesut tot felul de povești, mituri urbane în jurul personajului, unica femeie care a reușit să-l facă să sufere pe marele diseur, și el, unicul bărbat de care curtezana materialistă s-a îndrăgostit cu adevărat. Legenda lor încă fascinează, mai ales misterul tragic al fetei necunoscute, dar adorate până în ziua de azi, înger și diavol, Madonă și prostituată în același timp.

” Cine s-ar fi gândit acum mai bine de 80 de ani că piesa *Zaraza* o să scrie istoria... sau o să fie parte a istoriei scrise. Totuși și aici au fost destule contrarii. Ceea ce e clar e că melodia este un tango, preluată în condiții neclare, se presupune că este un plagiat după un tango uruguayian omonim, compus de Tangos de Disco Nacional de la Cine Teatro Cervantes din Montevideo, interpretat de orchestra Francisco Canaro. Sofia Bozan îl cântă un an mai târziu la Paris. A fost înregistrat de Jose Razzano, cu acompaniament de pian și orchestră, de Ignacio Corsini de Francisco Canaro și de Rodolfo Alberto Biaggi. În Polonia, wiera Gran și Albert Harris înregistrează și ei Zaraza, în 1939, sub titlul Gdy ghitara gra pioseknę”. Și în acest caz, ca și în varianta românească, situația dreptului de proprietate intelectuală asupra muzicii este neclară. Cântecul a câpătat valoare de simbol în zona muzicii ușoare. Textul cântecului sugerează existența unei femei cu acest nume, fapt care a generat, în timp, o imagine de femeie cu numele de Zaraza, existentă în imaginarul colectiv românesc”[9] Zaraza este un mit, o legendă urbană, care fascinează bărbații în continuare. Mă voi concentra în analiza mea pe imaginea ei din trei opere: povestioara *Zaraza*, de Mircea Cărtărescu, din volumul *De ce iubim femeile,* apărut în 2004, romanul *Zaraza,* de Andrei Ruse, apărut în 2014 și filmul Supraviețuitorul, regizat de Sergiu Nicolaescu în 2008.

Deși pare o figură stereotipică (țigancă, prostituată și un fel de vrăjitore) Zaraza este greu de definit, dovadă fiind și încercările de a stabili cu precizie cine a fost sau nu a fost ea. Caracterizările, metaforele prin care încearcă bărbatul (scriitor, regizorul, bloggerul, jurnalistul) să îi dea un contur sunt foarte variate, și în multe cazuri, contradictorii:

[9] https://vladtataru.wordpress.com/2010/01/, accesat pe 15.07.15

Ea este numită în patru feluri în povestea lui Mircea Cărtărescu, toate denumirile fiind exotice și atrăgătoare, deși una dintre ele ”țiganca”, poate avea și conotații pejorative:

”Minunata”, (p.136), ”Țiganca” (p. 141), ”fermecătoare țigancă” (p. 141), ”draga, neuitata Zaraza”(143)[10]

În romanul lui Andrei Ruse, cu toate că ea apare numai de trei ori (la început, la mijloc și la sfârșit- dar aici numai ca o memorie minunată), expresiile care caută în zadar să-i dea un nume abundă, variațiile fiind infinite: de la ”stafie” la ”zeiță” sau ”podăreasă” ea se regăsește în fiecare, schimbându-se după cel care o menționează, fiind curtezana ori acrița ideală, după caz: ”parcă o stafie” , ”o domnișoară superbă” (p18), ”o podăreasă”, ”o prostituată”, ”o țigăncușă frumușică, foarte aranjată de niște mâini murdare” (p.20), ”frumoasa zeiță”, ”o stimabilă domnișoară”, ”frumusețe inegalabilă” (p.21), ”nu o simplă modistă” (p.22), ”o muiere frumoasă”, ”domnișoara frumoasă fără nume”, ”muza nopții de la Kogălniceanu” (p.23), ”tânăra domnișoară fără nume”, ”minunăție de fată”, ”frumoasă curtezană” (p.27), ”frumoasa prințesă”, ”o femeie”, ”zâna zânelor”, ”muza fără nume” (p.29), ”tânăra duduiță” (p.29), ”frumoasa domnișoară fără nume” (p. 31), ”Zaraza, numele unui bou”, ”femeie fatală”, ”nu o bovină” (p. 31), ”femeie nemaiîntâlnit de frumoasă”, ”o femeie înaltă și suplă”, ”o copilă”, ”de parcă ar fi fost desenată de-a dreptul” (p. 155), ” muza care îi purtase pașii în noaptea aceea minunată de la Răcaru”, ” un vis”, ” nu era orice femeie”, ” chipul acela magic, care i-a bântuit atâtea nopți și rugăciuni” (p. 156), ” frumoasa femeie” (p. 157), ” Domnișoara Coincidență” (p. 159), ”inimă rece”, ”un suflet la fel de minunat precum frumusețea (ei)”, ”eleganță și feminitate la stadiul de artă” (162), ”O adevărată frumusețe a naturii, în toată splendoarea ei, gata să fie dezlănțuită”, ”ca un tablou”, ”De parcă fiecare centimetru al ei ar fi avut un zeu” (p. 166), ”ca o melodie”, ”ca un tangou, poate cel mai frumos creat vreodată. Cu o linie melodică erotică de-a dreptul și versuri pe care nici eu nu ni-l puteam imagina, rupte din Rai.” (p. 166), ”damă de companie” (p. 168), ” o femeie de o frumusețe nemaiîntâlnită”, ” O muză ca dintr-un vis”, ” O țigăncușă elegantă, o modistă de lux, dar așa cum n-ați crede că poate exista” ” mincinoasă”, ” o astfel de zeiță”, ” frumoasă și gingașă”, ” Fragilă și feminină ca o floare”, ” perfectă”, ” Toată parcă venită din altă lume”, ”femeie ideală”, ”v-ar depăși imaginația”, ”zeița din ea și muritoarea din ea” (p. 332)

Chiar ea se definește cel mai corect, înfățișând talentul ei crud de a-și schimba înfățișările după placul și portofelul bărbatului: ” Ce contează? Eu vând iubirea câte-o noapte.

[10] Mircea Cărtărescu, *De ce iubim femeile*, Humanitas, București, 2004

Sau o oră. Pot fi orice vă doriți dumneavoastră. Dacă într-adevăr vă place, pot să fiu, cum s-ar spune, emoționată. Și să vă sărut tandru și să mă prefac că sunt vrăjită de romantismul dumneavoastră. Câteva minute, o zi, o săptămână, cât vă permiteți. Dar am fost sinceră și v-am oferit un sărut sincer, ar trebui să fiți recunoscător. (161)"[11]

În sfârșit, câteva metafore care își dau silința să o contureze pentru internautul contemporan:"Legenda frumoasei Zaraza, ţiganca pe care o iubeau nebuneşte lăutarii din Micul Paris", " prostituată de lux deosebit de frumoasă", " cea mai frumoasă ţigancă din Micul Paris", " o frumuseţe dumnezeiască", " una dintre curtezanele de lux ale Micului Paris"[12], "unul dintre cele mai halucinante mituri urbane"[13], " frumoasa țigancă Zaraza", "o țigancă deosebit de frumoasă, cu un farmec exotic distilat, secole la rând, în sângele rasei sale", "o prostituată de lux, frecventată doar de lumea bună", "o curvă extrem de scumpă", "o femeie rece, calculată"[14],"privirile și replicile zemos-languroase de pisici în călduri ale divei Zaraza (Ileana Lazariuc)"[15],"preafrumoasă iubită a rivalului", "o femeie superbă", " o obsesie Zaraza"[16],"una dintre cele mai cunoscute curtezane ale micului Paris, o femeie întreținută care își alegea bărbații după portofel"[17]. Vrăjitoarea-prostituată țigancă prezintă trei fețe ale alterității în fața bărbatului alb, atras inevitabil de ea, în timp ce îl și respinge atitudinea ei de femeie care nu intră în nicio categorie cunoscută de el. Ea este o femeie care refuză să iubească și să se căsătorească, refuză să poarte rochii corespunzătoare unei femei respectabile, chiar studiind arta seducției, devenind expertă în ea, dar trebuie să fie pedepsită de societate-aroganța ei de femeie care este încântată de ea însăși, care numai pretinde să-i facă pe plac bărbatului trebuie răsplătită cu răzbunarea moravurilor bune.

Mă întreb, de ce atâta revoltă în ființa ei, de ce trebuia să aparțină deodată la trei minorități- să nu menționăm faptul că era de ajuns să fie femeie și nu îi era ușor. Faptul că s-a născut țigancă o dezavantajează de la începutul vieții: "Femeia foarte tânără ce-și făcuse

[11] Andrei Ruse, *Zaraza*, Polirom, București, 2014

[12] http://adevarul.ro/news/bucuresti/poveSti-bucureSti-audio-legenda-frumoasei-zaraza-tiganca-iubeau-nebuneste-lautarii-micul-paris-existat-nua-1_50bde9357c42d5a663cfcc16/index.html, accesat pe 14.07.15

[13] http://utopiabalcanica.net/2009/09/16/zaraza-te-ar-focul/, accesat pe 10.07.15

[14] http://cultural.bzi.ro/zaraza-legenda-iubirii-decapitate-4617

[15] Angelo MITCHIEVICI, *Pistoliada-ultimul fum, ultimul cartuș*, http://www.observatorcultural.ro/Pistoliada-ultimul-fum-ultimul-cartus...*articleID_19628-articles_details.html

[16] Stelian Tănase, *Zaraza all inclusiv*, http://www.observatorcultural.ro/Zaraza-all-inclusive*articleID_18497-articles_details.html

[17] Ștefan Agopian, *Selari - strada cu bordel din Centrul Vechi*, http://timp-liber.acasa.ro/noutati-290/selari---strada-cu-bordel-din-centrul-vechi-13066.html

intrarea, în seara fatală când a început totul, în localul Vulpea Roșie de pe Șelari, la brațul unui ins oarecare dintr-un grup vesel, era într-adevăr țigancă, avea fața aspră, buzele ca de bărbat senzual și părul atât de negru și lucios, încât de bună seamă că fusese dat cu pumni întregi de ulei de nucă." Descrierea lui Cărtărescu nu este chiar o descriere a unei *femme fatale*, numai continuarea schimbă situația și o schimbă dintro țigancă masculină, cu fața aspră, într-o damă: " Purta o rochie verde praz, cercei baroc de strassuri și pantofi de asemenea cu strassuri sclipitoare pe catarame."[18]

Nici felul în care, emoționată de cântecul dizeurului, merge după el în culise, și îl caută prin cârciumi, stând cu el la taclale în timp ce soarbe din absinth și se duce acasă cu el din prima noapte nu ne duce cu gândul la o femeie sofisticată de înaltă societate: "Țiganca stătuse jumătate de ceas ca pe ace și ieși după el. Intră în odaia improvizată a artiștilor, unde dădu peste îmblânzitoarea de șerpi despuiată pe jumătate, gâdilată de dresorul de porumbei și râzând vulgar. Cristian Vasile era la cârciuma din preajmă. Nu mânca niciodată în localul în care cânta. Îl găsi la cârciumă, stând la o masă, singur, cu un pahar de absint. I se așeză în față. Băură împreună, vorbiră ore-n șir (ce-și spuseseră nu vom ști niciodată), se apucară de mână, ascultară înlănțuiți viora arsă a unui țigan bătrân și, adânc în noapte, plecară amândoi."[19]

În romanul *Zaraza*, cei trei băieți care au zărit-o, sunt nedumeriți. O găsesc extraordinar de frumoasă, totuși le este frică de ea, stând singură pe trotuar și făcând afaceri cu doi țigani care par a fi peștii ei: " În timp ce el și Pribeagu au început să se certe pe faptul că era sau nu o prostituată, că era sau nu doar o țigăncușă frumușică, foarte aranjată de niște mâini murdare, care își făceau veacul oferind protecție la Crucea de Piatră sau alte zone în care oamenii gustau din plăcerile vieții"[20]

La sfârșitul romanului, ea apare în povestea lui Cristian, neputând să scape de menționarea naționalității sale până și în cea mai înduioșată descriere a evenimentelor din trecut: "O țigăncușă elegantă, o modistă de lux, dar așa cum n-ați crede că poate exista. Cu ochii ei mari și negri, în care te puteai pierde secole întregi. Privirea mincinoasă care îți șoptea

[18] Mircea Cărtărescu, *De ce iubim femeile*, Humanitas, București, 2004, p. 136
[19] Idem, p.141
[20] Andrei Ruse, *Zaraza*, Polirom, București, 2014, p. 20

că te iubește numai pe tine și îți făcea tot corpul să tremure, iar inima ți-o lua razna numaidecât."[21]

Faptul că a devenit prostituată o face și mai periculoasă pentru imaginarul pretendenților care se îndrăgostesc de ea fără să vrea, pierzându-și mințile, căci ea este incapabilă de dragoste: " Șantanurile atrăgeau o clientelă veselă și petrecăreață, între care distingeai nu rareori ofițeri germani însoțiți de femei de lux, femei fără oase, cum le-a spus cineva, cele mai multe întreținute de unul sau altul, dar destule și dintre cele care nu se jenau să-și afișeze tariful pe ușa lor din hotelul în care primeau mușterii. Una dintre ele era Zaraza, și povestea ei m-a emoționat întotdeauna nu prin ciudățenia ei nemaivăzută, cât prin faptul că e adevărată. Zaraza, mai precis Zarada, este un nume țigănesc tradițional. El înseamnă Minunata"[22] Cei trei băieți care o zăresc pe trotuar, chiar dacă sunt extrem de atrași de ea, se bucură când ajung la concluzia că este prostituată- în cazul acesta, ei au ocazia s-o posede-plătind-o bineînțeles: " Dar când să se apropie, doi țigani o abordează pe domnișoară și încep să discute afaceri.

"-E o podăreasă, copii, concluzionează dezamăgit Mamutu. Stați cuminți.

-Ah, ce piatră de pe inimă mi-ai luat, râde Pribeagu. Înseamnă că există o șansă să o atingem."[23] Când într-un final îndrăznesc s-o abordeze, ea le și explică obstacolul dintre lumea ei și al lor, ea- damă de companie care nu mai crede în nimic, decât banii, ei- bieți studenți romantici: " - Domnișoară fără nume, credeți în dragoste la prima vedere?

-La prima, la a doua, la a treia, cred în orice dragoste ar fi atâta timp cât există blănuri, bijuterii și portofele uitate pe noptieră. (...)

- Domnule Vasile, nu mă cunoașteți și ar fi mai bine nici să nu doriți asta. Eu nu sunt o simplă modistă care să iasă cu oricine."[24]

Fiind o curtezană extrem de materialistă, nefiind interesată nici măcar de tânărul student fără bani Cristian Vasile, la începutul carierei, deși uitându-se la el, simțea o căldură neobișnuită în inimă, după cum apare în roman. Interesul ei financiar o face să pară rece și calculată, incapabilă de vreun sentiment uman, totul fiind un act teatral pentru ea, făcându-și intrarea în bar la brațul unui client german înstărit: "(...)în sfârșit tânăra domnișoară fără nume intră în salon. Și nu singură, ci cu un domn înalt, blond, bine făcut, care aducea mai mult a

[21] Andrei Ruse, *Zaraza*, Polirom, București, 2014, p. 332
[22] Mircea Cărtărescu, *De ce iubim femeile*, Humanitas, București, 2004, p. 136
[23] Andrei Ruse, *Zaraza*, Polirom, București, 2014, p.332
[24] Idem, p. 22

neamț decât a român.(...)Dar Cristi amuțise la vederea minunăției de fată. Și un sentiment de gelozie nemaiîntâlnit îi invadase to trupul. De gelozie și neputință, știind că cele câteva hârtiii și monede pierdute prin buzunare n-au cum s-o miște pe frumoasa curtezană."[25] Gelozia îl motivează-nu numai în noaptea respectivă să devină cântăreț, și nu unul oarecare, ci cel mai renumit, cel mai faimos, să nu mai ducă lipsă de bani niciodată-în cazul în care se va mai întâlni cu ea- să poată să o cumpere măcar pentru o noapte. Când în sfârșit, după șapte ani, o regăsește, ea își repetă principiul de femeie independentă, plătită să iubească, nevrând vreodată să se îndrăgostească de nimeni, neștiind ce pasiune o așteaptă: " Ce contează? Eu vând iubirea câte-o noapte. Sau o oră. Pot fi orice vă doriți dumneavoastră. Dacă într-adevăr vă place, pot să fiu, cum s-ar spune, emoționată. Și să vă sărut tandru și să mă prefac că sunt vrăjită de romantismul dumneavoastră. Câteva minute, o zi, o săptămână, cât vă permiteți. Dar am fost sinceră și v-am oferit un sărut sincer, ar trebui să fiți recunoscător.(...) -Eu nu am să vă iubesc, domnule Vasile, înțelegeți asta."[26] Cristian îi plătește o cameră de hotel pentru două zile, o ține acolo, până când îi aduce o haină de blană, un colier de diamante și un portofel de damă. Prețul ei este usturător de mare, dar trubadurul știe că numai din cauza ei a devenit ceea ce este. Ea era singura femeie care l-a respins-tânăr și sărac fiind, ea era singura femeie pe care nu a putut să o posede,și acum este momentul lui mult așteptat. Zaraza se dezbracă în așteptarea lui, făcând ceea ce face ea cel mai bine: îl așteaptă pasivă, fără haine, oferindu-și carnea în schimbul banilor. Dar Cristian nu vrea să facă dragoste cu ea, îi verifică trupul aproape perfect cu mare atenție, fără să scape vreun detaliu. Scopul lui este să găsească un cusur în perfecțiunea ei, și îl și descoperă: secretul ei cel mai rușinos- are degetele de la picioare lipite. În momentul descoperirii, bărbatul simte că în sfârșit a îmblânzit-o, găsind-o frumoasă numai împreună cu cusurul trupesc respectiv. Niciun alt bărbat nu a observat secretul ei, numai Cristian. Îi explică cum defectul ei de fapt o fac și mai unică și atrăgătoare în ochii lui : "Ești exact ca o melodie. Ca un tango, poate chiar cel mai frumos creat vreodată. Cu o linie melodică erotică de-a dreptul și versuri pe care nici eu nu ni le puteam imagina, rupte vdin Rai. Iar degetele tale (degetele mici de la picioare lipite-nota mea) sunt falsarea de care interpretul are nevoie ca să facă dintr-o piesă, ce-i drept, minunată, una care nu se poate uita niciodată. Care să rupă din perfecțiunea care poate deveni plictisitoare, e nota aceea care

[25] Ibidem, p.27
[26] Ibidem, . 161

umanizează totul. Ca o greșeală de tipar voită, care să dea culoare cuvântului și să atragă atenția asupra lui."[27]

După această poetică a frumuseții ei trupești, o lasă, fără să se atingă de ea, efectul lui asupra ei fiind resimțit în sfârșit. Într-un fel, el a fost singurul care a posedat-o cu adevărat, primind un sărut de la ea, prostituatele fiind renumite pentru neacordarea sărutului în timpul actului plătit, numai persoanei iubite. El i-a răpit inima, și nu a vrut-o ca și amantă. După noaptea respectivă, Zaraza nu și-a mai vândut trupul niciodată.

Vraja ei o face și mai râvnită dar și mai deranjantă pentru cei ce o contemplează, ea devenind o țigancă periculoasă care îi face pe bărbați să o ia razna, prin simplul fapt că a dus arta seducției la perfecțiune, și că nu îi pasă de inimile zdrobite sau de privirile geloase ale femeilor înebunite la rândul lor din cauza șarmantului diseur, care o cheamă pe fermecătoarea țigancă "nebuna lui adorată"[28] Efectul ei asupra lui Cristi nu se evaporează nici după moartea ei prea tragică, prea violentă. Faptul că au ucis-o dușmanii lui, îl lasă pe Cristi înnebunit de durere, care de atunci încolo nu mai era el însuși: ochii îi străluceau din cauza smintelii, mușca din mese de cârciumă, umbla ca o stafie, nefiind capabil să participe la înmormântarea ei. Bineînțeles, la înmormântare, un alt fenomen tipic pentru vrăjitoare s-a observat: parcă ea îi privea din sicriu pe ceilalți, nelăsându-i nici în moarte să o privească ca pe un tablou cu femeie moartă și pasivă: "Zaraza fu arsă la Crematoriul Învierea, care atunci se afla undeva în preajma gropii Tonola. Asistase o mare de oameni în lacrimi, nu și Cristian Vasile. Pe drumul spre crematoriu, mărețul dric de abanos sculptat, tras de cai mascați, vădea prin geamurile de cristal o frumusețe de femeie cu ochii deschiși, căci pleoapele cu gene lungi nu voiseră să coboare cu nici un chip peste ochii negri ca smoala. Cenușa fetei umplu o urnă ce avea ca toarte doi îngeri de fier forjat."[29] Durerea pierderii i-a luat mințile amărâtului bărbat, forțându-l să fure urna ei, să îi mănânce cenușa, lingură cu lingură, timp de 3 luni. În filmul *Supraviețuitorul,* regizat de Sergiu Nicolaescu, Zaraza apare neînfricată de moarte, spunând că ceea ce ți-e scris pe frunte este inevitabil oricum. Ea citește celorlalți destinul din palme la Vulpea Roșie, spunând de exemplu comisarului că îi vede vraja în liniile mâinii.

Apariția ei bruscă la începutul romanului îi fac pe băieți să se gândească la o stafie, atât de stranie este ea: "Dar când ajung s-o taie spre Cișmigiu, picioarele li se împleticesc și rămân blocați, privind parcă o stafie. (...) Avea o rochie de seară neagră fără mâneci, iar

[27] Andrei Ruse, *Zaraza*, Polirom, București, 2014, p. 166-167
[28] Mircea Cărtărescu, *De ce iubim femeile,* Humanitas, București, 2004, p. 141
[29] Idem. P. 142

brațele subțiri, brune îi alunecau precum un voal pe lângă corpul lung de felină. Rochia se termina deasupra genunchilor, lăsând să se vadă atunci când păşea, foarte puțin, începutul unor coapse fragede, pufoase, despre care Pribeagu a gândit imediat că ar trebui să fie material de făcut cele mai catifelate lenjerii de pat în care îți pierzi trupul.

-M-am îmbătat eu sau chiar lucește? A şoptit Cristi.

-Cred că sunt mărgele, i-a spus Mamutu.

-Ce bine ar fi să fie mărgele..."[30]

Băieții se tem de apariția stranie dar sunt și extrem de curioși în legătură cu ea, neavând nicio experiență cu țigănci sau prostituate sau vrăjitoare înainte, efectul ei asupra lor este devastator, ei râmân muți de frică, de tot ce se petrece în inima lor inocentă la vederea acestei curtezane irezistiile, magice: " Cristi era fermecat de chipul ei angelic, de ochii ei mari și negri, de nasul mic și subțire, de buzele mari , cărnoase, pe care îți venea să le muști să vezi dacă sunt umplute cu miere.(...) Dar nici Cristi, nici Pribeagu nu se pot urni din loc, paralizați încă de frumusețea domnișoarei."[31] Simt că dacă nu o urmăresc la cârciuma menîionată de ea, vor regreta amar toată viața, vor rămâne ologi, își vor pierde respirația, tinerețea, tot ritmul lor de viață- pare că fata i-a fermecat total, ei și-au pierdut și ultima speranță că se gândesc lucid. Sunt marcați pentru totdeauna de frumusețea orbitoare.

Peste șapte ani, când o revede, Cristi amuțește iarăși, vraja ei acționând instantaneu asupra lui. Când o observă, el nu mai are curaj să-și continue drumul, trebuie să se oprească, s-o contempleze. Ea pare venită dintr-o altă lume, este parcă pictată, nu vie. Inima lui Cristi se sincronizează cu sunetul tocurilor sale, în timp ce ea se apropie de el, albă, strălucitoare, emanând parfumul primăverii, ca ființele din basme:

"Într-o dimineață de mai a lui 1935, (...) Cristi a zărit ieșind din faimosul Grand Hotel du Boulevard o femeie nemaiîntâlnit de frumoasă. Nu a îndrăznit să-și continue drumul, deși era obosit după concert(...) Era o domnișoară înaltă și suplă, cu picioare lungi, atât de fragile în perfecțiunea mișcării lor, încât ți-ar fi fost frică să le atingi, de parcă ai fi putut să le zgârii cu un gest nepotrivit. Purta o rochie neagră, scurtă, fixă pe corp, ce-i punea în evidență trăsăturile senzuale, șoșldurile ferme și talia atât de fină, aproape ca a unei copile, iar mărimea sânilor, nici prea mici, dar nici prea mari, ca să fie vulgari, era atât de potrivită, de parcă ar fi

[30] Andrei Ruse, *Zaraza*, Polirom, București, 2014, p. 18
[31] Idem, p. 20

fost desenată de-a dreptul. Mersul ei felin făcea inima lui Cristi să bată în rimtul tocurilor ei, care se loveau violent de piatra trotuarului. Purta niște pantofi simpli, cu un șiret legat deasupra gleznei fragile, care se asortau cu mânușile, cureaua din jurul taliei și pălăria pe care o purta într-o parte, toate albe, strălucitoare. Avea o geantă micuță, tot de culoare deschisă, tot de culoare deschisă, cu flori care se potriveau cu parfumul crud de primăvară ce îl emanau mișcările ei. Când s-a propriat de el și i-a putut simți acea mireasmă proaspătă, inconfundabilă, abia atunci Cristi a recunoscut-o pe domnișoara fără nume"[32]

Atuul trubadurului dispare, vocea lui se subțiază, tremură tot corpul lui, și nu îi vine să creadă că fața aceea magică nu este o nălucă. Deși ea nu pare conștientă de puterile ei extraordinare, el îi povestește cum, în urmă cu șapte ani, el s-a urcat pe scenă, scăpând de toate inhibițiile lui de dinainte, riscând să se facă de râs- dar nu conta era fermecat de ea! Și a cântat cu o pasiune atât de mare încât până și ea l-a amintit după șapte ani, încât viața lui s-a schimbat total, el devenind dintr-un student sărac cântăreț, cel mai bine plătit, și în același timp, cel mai popular din capitală, cunoscut fiind și în afara țării, la Berlin, la Beirut, Cairo și Viena. În memoriile lui, ea devine și mai periculoasă, de ea depinzând toată fericirea sau nenorocirea bărbatului: " Cu ochii ei mari și negri, în care te puteai pierde secole întregi. Privirea mincinoasă care îți șoptea că te iubește numai pe tine și îți făcea tot corpul să tremure, iar inima ți-o lua razna numaidecât. Zâmbetul îi era ca al unui înger, iar dacă reușeai să o faci să râdă, cu glasul ei de copil și gropițele mici care se formau pe obraji, vai! Dacă o făceai să râdă, aveai impresia că ai descoperit fericirea. Iar dacă o făceai să plângă, lumea se termina de îndată."[33] Buzele ei erau niște buze blestemate, când te sărutau, ai uitat de toate celelalte femei din viața ta, în prezența ei parcă erai drogat cu hașiș, timpul stătea pe loc, fiecare clipă părea o eternitate. Întrebat de ce nu s-a căsătorit cu ea, pe Cristi îl bufnește râsul, prima dată susținând că nu vroia să-i ia libertatea femeii, după aceea, amai sincer, vorbește despre primejdia care îlpândea pe oricare bărbat care vroia să o captureze: iubirea ei era o iubire fatală: " Să închizi o astfel de zeiță într-o colivie și să nu o lași să zboare? Cum să mă gândesc la un așa lucru necugetat? Iubirea Zarazei era, este de fapt, atât de puternică, încât te-ar omorî dacă ar dura mai mult de câteva zile, momente pe care nu le vei uita și de care îți vei aminti până la adânci bătrânețI. Dar pe atât de frumoasă și gingașă. Fragilă și feminină ca o floare, dacă te lăsai pierdut de vraja ei, îți pierdeai mințile și chiar viața."[34]

[32] Ibidem, p.155-156
[33] Andrei Ruse, *Zaraza*, Polirom, București, 2014, p. 332
[34] Idem,p. 332

Țiganca prostituată deci, crescută în mahalaua Bucureștiului putea să aibă un destin diferit, ca alte țigănci sau alte prostituate literare. Să ne gândim la prostituatele din literatura engleză din era victoriană: ființe inocente care au fost folosite de vreun violator ordinar care le-a lăsat să devină fete de stradă. Dar în tradiția victoriană, ele își ispășesc păcatele, devenind soții și mame la un moment dat. Nu și țiganca noastră. Ea a trebuit să moară ucisă tot de țigani, plătiți, ca și ea. Dacă tot era o fermecătoare vrâjitoare, de ce trebuia să fie și țigancă? Iată cum explică Ioan Pop-Curșeu în cartea sa *Magie și vrăjitorie în cultura românească:*

”Istoria culturii europene prezintă un foarte curios fenomen, anume acele al asocierii vrăjitoriei și magiei- în special în formele diabolice- cu membrii grupurilor minoritare din punct e vedere etnic, social sau religios: evreii în Occident și țiganii în Răsărit. Acestei scheme, care nu trebuie luată ca fiind absolută, (...) i se suprapune încă un element: femeia, aflată pe poziții de inferioritate socială, este cea care intră cel mai adesea în legătură cu forțele malefice. Evereica-magiciană sau țiganca-vrăjitoare reprezintă, pentru mentalitatea popoarelor care au trăit în strânsă interdependență cu respectivele grupuri etnice, mari constamnte ale imaginarului, clișee în care se topesc laolaltă realități istorice și fantasme, frici viscerale și dispreț pentru tot ceea ce este ”diferit” și ”străin” ”.[35]

Imaginea hipnotizantă a Zarazei este de fapt un amalgam de elemente, toate ideale pentru a face din ea o *femme fatale.* Aparițiile ei pe trotuar, în baruri sunt seducătoare deoarece ea și-a concentrat toate energiile de-a lungul vieții într-o singură direcție, având un scop bine conșientizat: seducția bărbatului. Ea a dus la perfecțiune existența femeii, prin exagerarea tuturor componentelor ce contribuie la construcția femeii perfecte. În timp ce bărbații din jurul său acționează, urmărindu-și carierele și interesele într-un mod activ, ea apare, într-un mod pasiv, ca o operă de artă. ”Bărbații privesc femeia. Femeia se privește fiind privită. Aceasta definește nu numai relațiile dintre bărbați și femei dar și relația femeii cu ea însăși. Supravegherea femeii din ea însăși este un bărbați; supravegheatul este femeie. În acest fel, ea se preschimbă într-un obiect al viziunii: o priveliște.”[36]

Prezență uluitoare care se manifestă ”în gesturile, vocea, opiniile, expresiile, îmbrăcămintea, împrejurilmile alese de ea, gusturile ei, de fapt nu există nimic în ceea ce face ea care să nu contribuie la prezența ei. Prezența ei este atât de intrinsecă persoanei sale că

[35] Ioan Pop-Curșeu, *Magie și vrăjitorie în cultura română*, Polirom, Iași, 2013, p.184
[36] John Berger, *Ways of Seeing*, London, Penguin, 1972, p.47

bărbații au tendința de a se gândi la ea ca la o emanație fizică, un fel de parfum sau aură."[37] Bărbații sedusi de ea o adoră, o venerează, dar în același timp le este și frică de ea. O glorifică, identificând-o cu perfecțiunea întruchipată, numind-o "frumoasa zeiță", "muza nopții", "frumoasa prințesă", "zâna zânelor", "femeie fatală", "chip magic", "o adevărată frumusețe a naturii", " De parcă fiecare centimetr al ei ar fi avut un zeu", "o astfel de zeiță", "perfectă...Toată parcă venită din altă lume"[38]. Deși glorificată în felul acesta, ea trebuie îmblânzită și stăpânită de cei ce visează la ea, în glorificarea ei vo vedea nu neapărat venerația ei, ci o repercutare, o reflecție a anxietății masculine în fața femeii vrăjitoare, primejdioase: " Vrăjitoarea este antiteza Madonei. Ea este o femeie atât de impregnată cu sexualitatecă simpla ei existență devine o amenințare îngrozitoare pentru bărbat. Poate fi văzută ca o femeie ușoară, poate fi considerată nebună, dar esența ei este îndrăzneala ei să provoace autoritatea masculină, încercând să aibă vocea ei proprie."[39]

Zaraza se uită la ea însăși, fiind mulțumită de priveliște, ea nu așteaptă bărbatul să vină la ea, ci îl provoacă prin mersul felin, prin rochii prea scurte pentru moda vremii, prin faptul că nu iubește cu adevărat, că minte, ea atâță dorințele după care lasă totul în urmă, râzând. Este o prezență sexuală, erotică în animalitatea ei, este egoistă în plăcerile ei efemere. Toți vor să o definească, să o limiteze la o ființă mai ușor de înțeles, dar este imposibil să o închizi între limite. Sărutul ei ucide. Este vrăjitoare pentru că este crudă și amenințătoare, pentru că este puternică, "o proiecție complexă a tuturor fanteziilor și fricilor maculine într-o imagine înjosită dar extrem de dorită și periculoasă a sexualității feminine deformată de proiecția însăși."[40]

ACKNOWLEDGEMENTS : To the Project „Sistem integrat de îmbunătățire a calității cercetării doctorale și postdoctorale din România și de promovare a rolului științei în societate"

Cod Contract: POSDRU/159/1.5/S/133652

[37] Idem, p.46
[38] Andrei Ruse, *Zaraza*, Polirom, București, 2014
[39] Jane M. Ussher, *Fantasies of Femininity, Reframing the Boundaries of Sex*, Rutgers University Press, New Brunswick, New Jersey, 1997, p. 144
[40] Griselda Pollock, *Vision and Difference: Femininity, Feminism and Histories of Art*, London: Routledge, 1988, p.144

REFERINȚE PRIMARE:

1. Cărtărescu, Mircea, *De ce iubim femeile*, Humanitas, București, 2004
2. Ruse, Andrei, Zaraza, *Polirom*, București, 2014

REFERINȚE CRITICE:

1. Berger, John, *Ways of Seeing*, London, Penguin, 1972
2. Pollock, Griselda, *Vision and Difference: Femininity, Feminism and Histories of Art*, London: Routledge, 1988
3. Pop-Curșeu, Ioan, *Magie și vrăjitorie în cultura română*, Polirom, Iași, 2013
4. Stan, Elise, *Savoarea cântecului*, pe http://jurnalul.ro/editie-de-colectie/cristian-vasile/savoarea-cantecului-319296.html , accesat pe 13.07.15
5. Știrbu, Mihai, pe http://jurnalul.ro/editie-de-colectie/cristian-vasile/o-epoca-319294.html, accesat pe 13.07. 15
6. Ussher, Jane M., *Fantasies of Femininity, Reframing the Boundaries of Sex*, Rutgers University Press, New Brunswick, New Jersey, 1997
7. Zaraza, text de Ion Pribeagu, muzica: Benjamin Tagle Lara, https://ro.wikipedia.org/wiki/Zaraza#Zaraza_.C3.AEn_literatur.C4.83_.C8.99i_film, accesat pe 14.07.15

REFERINȚE ONLINE:

1. https://vladtataru.wordpress.com/2010/01/, accesat pe 12.07.15
2. http://adevarul.ro/news/bucuresti/poveSti-bucureSti-audio-legenda-frumoasei-zaraza-tiganca-iubeau-nebuneste-lautarii-micul-paris-existat-nua, accesat pe 13.07.15.
3. 1_50bde9357c42d5a663cfcc16/index.html, accesat pe 14.07.15
4. http://utopiabalcanica.net/2009/09/16/zaraza-te-ar-focul/, accesat pe 10.07.15

FILME:

1. Nicolaescu, Sergiu, *Supraviețuitorul*, 2008